

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. III. Vtrum imperium sit actus rationis, & quis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

ARTICVLVS III.

*Verum imperium sit actus rationis.
& quis?*

§. I.

Prima difficultas resolutus.

vet voluntatem quoad exercitium; non ad ipsam electionem, quæ est causa imperij; sed ad alium actum distinctum, scilicet ad usum actiuum, quò potentia externa applicatur ad executionem mediorum.

Si autem quæras, cur voluntas, quæ est primum movens quantum ad exercitium, ad huiusmodi actum seipsam sine interuentu imperij movere non possit?

Respondeo hoc pervenire ex eo quod, licet habeat virtutem ad movendum se, & alias potentias, absolute, non tamen per modum ordinationis; hoc enim est proprium intellectus, cuius est ordinare unum ad aliud, ut magis patebit ex infra dicendis.

Obijciunt tertio: Si imperium esset necessarium ad usum actiuum, sequeretur istum actum non esse liberum, sed necessarium: Consequens est falsum: Ergo &c. Sequela probatur: Necessitas antecedens tollit libertatem ab actu quem antecedit: At si imperium sit necessarium ad usum, inducet necessitatem antecedentem talem actum: Ergo ejus libertatem destruet. Probatur Minor: Necessitas se tenens ex parte actus primi, est necessitas antecedens; unde visio beatificæ necessitat in patria ad amorem, quia ex parte actus primi se tenet, & necessitatem inducit. At imperium se tenet ex parte actus primi regulantis usum, & aliunde ex illo necessario sequitur: Ergo in illum actum necessitatem antecedentem inducit.

Respondedo negando sequela. Ad probationem nego Minorem. Ad hujus verò probationem, distinguo Majorem: necessitas se tenens ex parte actus primi, est necessitas antecedens; si proveniat ex aliquo actu consecuto ad nostram libertatem, & in illa contento, nego Majorem: Si non ita contingat, transeat Major, & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Nam licet positò imperiò usus necessario sequatur, & licet imperium se teneat ex parte actus primi; quia tamen ad electionem liberam sequitur, & in nostra potestate constitutum est, hinc fit ut non inducat necessitatem antecedentem, libertati contrariam, sed consequentem tantum, seu infallibilitatis, quæ libertatem comparatur.

Obijciunt quarto: Cum quis intendit, eligit, vel similes actus producit, illos in seipso experitur: Sed actum imperij nullus experitur in se: Ergo talis actus est ficticius.

Respondedo negando Minorem: Licet enim rudes & indocti non experiantur, nec discernant huiusmodi imperium, bene tamen docti & prudentes, quando ad id advertunt. Vnde Prophetæ cum propria anima loquens, & eam determinans & stabiliens in bono, sic ait Psal. 114. *Convertere anima mea in requiem tuam:* & Psalm. 42. *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me: spera in Deo.* Et Augustinus ubi supra, eisdem ad seipsum duplex agnoscit imperium; unum perfectum & efficax, quod semper fortitur effectum; & aliud imperfectum & fluctuans, quod sibi plenè non subijcit mentem. Et tamen advertendum, quod cum talis actus velocissimè transeat, raro ad illum advertimus: sicut etiam, ob eandem rationem, alij actus tam intellectus quam voluntatis, ut dictio, usus actiivus, & similes, non percipiuntur à nobis,

Dico primò: Imperium est substantialiter actus intellectus præsupponit tamen necessario actum voluntatis. Ita D. Thomas hic art. 1. & alij Theologi communiter, contra Durandum, Henricum, & Almainum, qui docent esse actum voluntatis, supponentem actum rationis; & contra Gregorium & Richardum, qui volunt esse quid compositum æqualiter ex actu utriusque potentia: in quam sententiam inclinat etiam Suarez lib. 10. de legibus cap. 5. Conclusio autem procedit non solum de imperio monastico, de quo egimus articulo præcedenti, sed etiam de politico, quò princeps & superior imperat sibi inferioribus & subditis, de quo agitur in materia de legibus.

Probatur prima pars: Primò quia imperium est præcipuus actus prudentiæ, ut ex Aristotele & D. Thoma articulo præcedenti ostendimus; unde dicebat olim Architas Pitagoreus: *Exercitium dux regit, navigium nauclerus, mundum Deus, hominem mens, mentem prudentia:* Atqui prudentia est virtus intellectualis, ut docet Philosophus 6. Ethic. cap. 4. & D. Thomas infra qu. 57. art. 4. Ergo imperium est actus ab intellectu elicitus, & in eo receptus.

Dices: Oratio est in intellectu, & tamen religio, à qua procedit, est in voluntate: Ergo licet imperium sit actus prudentiæ, quæ in intellectu residet, non rectè colligitur illud ab intellectu elici, & in eo subjectari.

Sed contra: Licet aliquando contingere possit, quod actus minus principalis & secundarius alicujus virtutis, ut oratio respectu religionis, sit in alia potentia, in qua non est virtus; id tamen non contingit in actu præcipuo & primario, qualis est actus imperij respectu prudentiæ: Ergo ex eo quod imperium sit actus prudentiæ, quæ est virtus intellectualis, rectè inferitur, illud ab intellectu, non autem à voluntate elici.

Probatur secundò eadem pars: Sicut obedire pertinet ad inferiorem, ita imperare ad superiorem; quia correspondent sibi invicem, imperare & obedire: Sed ratio seu intellectus est id quod in homine superius & præstantius est juxta illud Aristotelis 10. Ethic. cap. 7. *Mens est eorum omnium quæ in nobis sunt præstantissima:* Ergo imperare ad intellectum pertinet.

Confirmatur: Lex est quoddam præceptum & imperium: Atqui lex non est actus voluntatis, sed intellectus; unde nomine legis in Scriptura significatur, ut patet ex illo Proverb. 6. *Mandatum lucerna est, & lex lux;* & cap. 8. gubernare & condere leges, attribuitur sapientiæ, quæ in intellectu residet, nam loquens de se Divina Sapientia ait: *Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: per me Principes imperant, & potentes decernunt iustitiam:* Ergo imperium non est actus voluntatis, sed intellectus.

63 Probatur tertio eadem pars ratione D. The-
ma hic art. 1. Imperare alicui est ordinare ipsum
ad aliquid, ei intimando & denunciando quid
debeat agere, vel omittere: Sed ordinare, inti-
mare, & denunciare, solum ad rationem perti-
nent: Ergo imperium est actus rationis. Major
patet: non potest enim superior aliquid velle &
imperare, nisi ad hoc agendum hominem ordi-
net, ei intimando vel denunciando ut illud fa-
ciat. Minor vero probatur; quoad utramque par-
tem. Nam in primis ordinare dicitur comparatio-
nem unius ad alterum: Ergo formaliter includit
actum rationis conferentis.

64 Confirmatur: ut enim ait Cajetanus hic art. 1.
Quidquid ordinis in naturalibus & volun-
tariis est à ratione proficiscitur, & in illam resolvitur: opus e-
nim nature, est opus intelligentie, & electiones in
quibus maxime apparet ordo, quia sunt eorum que
sunt ad finem. propter finem, à consilio proficiscun-
tur, ordinante hoc ad illud.

Deinde, intimatio & denunciatio, nihil aliud
est quam quedam manifestatio, seu declaratio,
& locutio: At manifestare & loqui non pertinet
formaliter ad voluntatem, sed ad intellectum,
qui est veluti os aut lingua substantie spiritualis,
juxta illud Psalm. 36. *Os justis meditabitur sapien-
tiam*; & licet in voce & scriptura sit manifesta-
tio & locutio, tamen non est ibi, nisi in quantum
significant locutionem, quæ est in intellectu,
nam voces & scripturæ sunt signa conceptuum:
Ergo ordinare, intimare, & denunciare, solum ad
intellectum pertinent.

56 Dices: imperium non solum ordinationem &
intimationem, sed etiam motionem includit:
Ergo cum ordinatio & intimatio ad intelle-
ctum pertineant, motio vero ad voluntatem, de-
bet imperium pertinere ad utramque potentiam,
& esse quid compositum ex actu intellectus & vol-
untatis.

Sed contra: Imperium apud omnes Theolo-
gos & Philosophos, unum aliquid denotat, seu un-
um hominis actum, sicut intentio, electio, consi-
lium, & alij actus humani: Ergo sicut illi ex actibus
intellectus & voluntatis non componuntur ex æ-
quo, sed unum important essentialiter & in recto,
alium vero præsuppositivè tantum & de connota-
to, ita & imperium.

66 Confirmatur: Quando ad aliquid constituen-
dum occurrunt actus duarum potentiarum, quæ
non similes, neque ex æquo possunt concurrere,
sed una essentialiter est prior alterâ, & cum sub-
ordinatione se habent, non possunt etiam tales
actus illarum potentiarum ex æquo & simultaneè
concurrere, sed solum cum ea subordinatione,
quæ potentie ipsæ, à quibus procedunt, se se
respiciunt: constat autem quod intellectus &
voluntas se habent ut potentie essentialiter sub-
ordinatæ, quarum una est prior alterâ; siqui-
dem una movet alteram, & influit in illam: Ergo
actus qui ex illis potentis procedunt, non
possunt ex æquo, & quasi simultaneè consti-
tuere, seu componere actum imperij, sed cum
subordinatione unius ad alterum, & prioritatem u-
nius, ac posterioritate alterius; atque adeo in uno
debebit consistere essentialiter seu substantialiter
nempe in ordinatione intimativa; in altero ve-
rò, scilicet in motione voluntatis, solum causa-
liter & præsuppositivè. Sicut e contra electio
materialiter & elicitive pertinet ad voluntatem: ad
intellectum vero formaliter tantum & præsuppo-
sitivè, ut disp. 8. art. 1. ostendimus.

Ex quo probata manet secunda conclusio.
1 a s, quæ asserit imperium, actum voluntatis ne-
cessario præsupponere: supponit enim electio-
nem voluntatis, à qua efficaciam motivam, seu
vim movendi quo ad exercitium participat.

Addo quod, imperium est actus formaliter li-
ber; nam prudentia, cujus est actus, ducitur ar-
bitrio, non instinctu; Sed omnis libertas quæ
in actibus intellectus reperitur, à præsupposito
actu voluntatis derivatur: Ergo imperium actum
voluntatis necessario præsupponit: Unde Matth.
8. postquam leprosus dixit Christo: *Domine si
vis, potes me mundare*, Christus subjunxit: *Va-
le mundare*. Quæ verba (ut ibidem notat Hyero-
nymus) non sunt, conjunctim legende, ut ple-
rique Latinorum putant sed divisim & separatim,
ut primum dicat, *Volo, deinde imperet*: per hoc im-
pugnans, imperium actum voluntatis necessario
præsupponere, & ab eo totam suam efficaciam ac
vim impulsivam mutuari.

§ I I.

Alia difficultas expeditur.

Dico secundo, Imperium non esse judicium
practicum intellectus; sed dictamen ali-
quod mentale, per verbum imperativi modi ex-
pressum, quod alicui dicitur: *fac hoc*. Est contra
aliquos ex nostris Thomistas, qui docent impe-
rium consistere in judicio practico subsequente
electionem, quod judicium practice practicum
appellatur; ut illud distinguant à judicio regu-
lante electionem, quod practicum simpliciter
dicitur.

Probatur primò ex Aristotele, & D. Thoma,
qui, ut vidimus articulo præcedenti, tres actus
circa agibilia distinguunt, nempe consilium, ju-
dicare, & præcipere; atque ad eos eliciendos di-
versas virtutes ordinari affirmant; ad bene con-
siliandum Eubulium; ad rectè judicandum Sy-
nelum & Crumen; ad bene imperandum Pra-
dentiam: Sentiant ergo quod judicare & impe-
rare sunt actus distincti, alias non constituerent
ad illos diversas virtutes.

Probatur secundo: In omni judicio intel-
lectus invenitur veritas vel falsitas: Sed in impe-
rio neque veritas neque falsitas reperitur: Ergo
imperium non est judicium etiam speciale, pro-
ximè dirigens ad operationem. Minor probatur:
Nam quando aliquis imperat alteri, *fac hoc*, ne-
que dicit verum, neque falsum; quia non asserit
aliquid esse vel non esse: unde aliquis non dicitur
verè vel falsò alteri imperare, sed bene vel male:
Ergo in imperio neque veritas neque falsitas
reperitur.

Confirmatur: D. Thomas 1. perihem. lect.
7. dividit orationem perfectam in quinque spe-
cies, nempe enuntiativam, deprecativam, im-
perativam, interrogativam, & vocativam; do-
cetque solam enuntiativam significare concep-
tum intellectus; in quo est verum vel falsum:
Sed oratio imperativa, imperium intellectus si-
gnificat: Ergo in eo neque veritas neque falsitas
reperitur.

Probatur tertio: Imperium non est judicium
antececedens electionem; nam ut ait D. Thomas
hic art. 3. ad 1. *Post electionem ratio imperat*: ne-
que judicium eam subsequens, quia tale ju-
dicium habet modum indicativi, scilicet *hoc faci-
endum est*, imperium autem explicatur per
verbum imperativi, v. g. *fac hoc*: unde D. Tho-
mas

mas hic art. 1. in Corp. sic ait: Ratio potest aliquid intimare vel denunciare dupliciter: uno modo absolute, que quidem intimatio exprimitur per verbum imperativi modi, sicut si aliquis alicui dicat, hoc est tibi faciendum: aliquando autem ratio intimat aliquid alicui, movendo ipsum ad hoc; & talis intimatio exprimitur per verbum imperativi modi, puta cum alicui dicitur, fac hoc: Ergo imperium non consistit in iudicio pratico, sed in alio dictamine intellectus, per verbum imperativi modi expresse: unde posito iudicio pratico in Principe de eo quod conveniens est ut subditus observet, adhuc non est lex, nec obligatio, donec per verbum imperativi modi iudicium illud practicum, & voluntas Principis intumetur: De quo Theologi infra qu. 90. art. 1.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò contra primam conclusionem: D. Augustinus lib. 8. Confess. cap. 9. dicit: Voluntas est que imperat. Et D. Thomas infra qu. 71. art. 6. ad 2. probat quòd prima causa peccati est voluntas, quia ipsa imperat omnes actus voluntarios, in quibus solùm invenitur peccatum. Et hic qu. 71. in principio: Considerandum est (inquit) de actibus imperatis à voluntate. Ergo ex utroque S. Doctorem imperium non est actus intellectus, sed voluntatis.

Respondeo utrumque sanctum Doctorem aperte suam mentem declarare. Augustinus enim in eodem capite dicit: Imperat animus ut velit animus. Et lib. 1. de libero arbitrio cap. 8. docet omnem malum nostrum esse, appetitum non obtemperare rationi imperanti. Item divus Thomas hic art. 1. concludit quòd imperare est actus rationis, præsupposito actu voluntatis. Et in 4. dist. 15. qu. 4. quæstion. 1. ad 3. ait: Proprie accipiendo imperium, non est voluntatis. Sed dupliciter dicitur voluntas imperare: uno modo per quandam interpretationem fore æquivalentiam: quia enim imperans, per imperium suum movet, ideo actus animæ, ad quem motus statim sequitur, imperium dicitur; & quia ad actum appetitivum, si sit completus, statim sequitur motus in corporalibus organis, ideo appetitiva virtutes dicuntur imperantes motum: alio modo, in quantum principium imperii in voluntate est: advocare enim aliquem in finem suum, quod ad imperium pertinet, præsupponit appetitum finis. & est quædam prosecutio illius; & propter hoc potentia vel ars operativa, seu habitus qui sunt circa finem, dicuntur imperare illis que sunt circa ea que sunt ad finem: & secundum hoc voluntas que habet finem pro objecto, dicitur imperare, in quantum imperium quod est actus rationis, in voluntate incipit, ad quam pertinet desiderium finis.

Quando ergo D. Augustinus & S. Thomas docent voluntatem imperare, vel loquuntur de imperio largè & improprie sumpto, prout significat idem quod movere in finem; quo pacto characteris actus omnium virtutum imperare dicitur, quatenus ex motione charitatis, actus omnium aliarum virtutum ad dilectionem Dei, seu ad Deum summè dilectum ordinantur: vel si loquuntur de imperio strictè sumpto, de quo in præfenti agimus, solùm intendunt illud esse à voluntate, non substantialiter & elicitive, sed causaliter & originative; quia voluntas ex intentione finis, & electione mediatorum, movet intellectum ad elicendum actum imperii.

Tom. III.

Objicies secundò: Ad eandem potentiam debet imperium pertinere, ad quam pertinet lex; cum imperare seu præcipere sit actus legis, ut docet S. Thomas infra qu. 91. art. 1. Atqui lex non pertinet ad intellectum, sed ad voluntatem: Ergo nec imperium. Minor probatur: non enim quod Princeps novit, aut bene intellexit, sed quod Principi placuit, legis habet vigorem, ut dicitur in l. 1. ff. de Constit. Principis: & S. Augustinus libro 4. de Civitate Dei cap. 6. ait: Arbitria Principum pro legibus erant. Et Cicero libro 1. de Legibus docet, legem ab electione dictam esse: Ergo lex non ad intellectum, sed ad voluntatem pertinet. Unde etiam sæpe Scriptura legem Dei exprimit nomine voluntatis divina, ut patet ex illo Psal. 102. Notas fecit vias suas Moysi, filii Israël voluntates suas.

Respondeo negando Minorem: lex enim est actus rationis & non voluntatis, ut docet S. Thomas infra qu. 90. art. 1. & alii Theologi communiter. Ad testimonia quæ in contrarium allegantur, dicendum est cum M. Soto lib. 1. de iustitia qu. 1. art. 1. illa non denotare, legem esse actum voluntatis, sed solùm ipsam præsupponere: nam quod Principi placuit, legis habet vigorem, si mente prius, deinde voce præcipiatur; & arbitria Principum pro legibus erant, cum edicto præcipiebantur; lexque ab eligendo dicitur, quia electionem Principis sequitur, cum scilicet præcipitur quod Princeps elegit. Denique lex Dei in Scriptura sacra, voluntas ejus appellatur, vel quia voluntatem Dei supponit, vel quia est signum illius: nam inter signa voluntatis divina, quæ recenset D. Thomas 1. p. qu. 19. art. 12. unum est lex, seu præceptum. Vel denique mandata Dei, nomine voluntatis, interdum significantur; quia includunt voluntatem, tanquam id quod explicant & denuntiant: interdum verò appellantur iudicia, juxta illud Psal. 147. Non fecit taliter omni nationi. & iudicia sua non manifestavit eis, quia consistunt formaliter in actu intellectus, ordinante & denuntiante Dei voluntatem.

Objicies tertio: Ad eam potentiam formaliter pertinet imperium, ad quam pertinet dominium; cum imperare sit proprius actus domini, & superioris in subditos: Sed dominium formaliter residet in voluntate (quæ aliarum potentiarum domina seu regina appellatur) non verò in intellectu: Ergo imperium est formaliter actus voluntatis, licet directivè & præsuppositivè sit actus rationis.

Respondeo distinguendo Majorem: ad quam pertinet dominium, quoad vim movendi, nego Majorem: quoad vim denunciandi, intimando, & ordinando, concedo Majorem. Similiter distinguo Minorem: dominium residet formaliter in voluntate, quantum ad vim movendi & applicandi, concedo Minorem: quantum ad vim denunciandi, intimando, & ordinando, nego Minorem, & Consequentiam. Dominium itaque duo dicit, scilicet efficaciam motivam, & vim denunciativam ac directivam: primum ad voluntatem pertinet, quæ idcirco aliarum potentiarum domina & regina appellatur, nam motio earum, quantum ad exercitum, à voluntate incipit: alterum verò ad intellectum, cujus est ordinare, denunciare, & intimare; unde etiam rex aliarum potentiarum dicitur, quia illas regit mediante prudentia. Imperium ergo pertinet substantialiter ad potentiam, ad quam pertinet dominium,

C c non

non quoad vim movendi, sed quoad vim diri-
gendi: quia cum pertineat ad imperium ratio-
nabiliter procedere, debet non tantum movere
& impellere subditos, sed rationabiliter & mo-
derate regere, quod fit per rationis directionem.

79. Objicies quare contra secundam conclusio-
nem: Omnis actus intellectus, vel est simplex ap-
prehensio, vel iudicium, vel discursus, non enim
alia nisi tres illae mentis operationes à Philoso-
phis assignantur: Sed imperium non est simplex
apprehensio vel discursus, ut patet: Ergo si sit a-
ctus intellectus, necessarium debet esse iudicium
practicum.

80. Respondeo ex D. Thoma 2. 2. qu. 83. art. 1.
ad 3. quod licet in intellectu speculativo non in-
veniantur nisi tres actus assignati, plures tamen
alii reperiuntur in ratione practica, quae non so-
lum habet commune cum speculativa quod in-
quirat, invepiat, & de inventis iudicet, sed in-
super habet tanquam sibi proprium, quod ordi-
net ad opus: dirigit autem ad opus (ut docet idem
S. Doctor 1. perihem. lect. 7.) vocando ad atten-
dum mente, interrogando ad respondendum
voce, & ad exequendam deprecando & impe-
rando; unde vocatio, interrogatio, deprecatio,
& imperium, sunt actus rationis practicae, in
quibus non continetur verum vel falsum forma-
liter. Ob quam rationem in dialecticis institu-
tionibus docetur esse quasdam orationes non e-
nunciativas, nec significantes verum aut falsum
formaliter, & has esse orationes vocativas, inter-
rogativas, imperativas, & optativas.

81. Adverte tamen, quod licet imperium non sit
formaliter iudicium, in illo tamen iudicium ali-
quod virtuale reperitur; aequipollet enim huic
iudicio: hoc tibi faciendum est, vel expedit tibi ut hoc
facias, & ideo dicitur iudicium practice practicum,
ad distinctionem iudicii antecedentis electio-
nem, quod licet sit practice practicum respectu
electionis, efficaciter movendo hunc & nunc vo-
luntatem ad eam eliciendam, est tamen practi-
cum tantum speculative respectu executionis
mediorum, quia solum proponit ejus conveni-
entiam per modum simplicis enunciationis, non
verò per modum intimationis impulsivae.

82. Ex dictis inferes, actum impetii sic posse de-
scribi: Imperium est ordinativa, cum motione qua-
dam, intimatione alicuius operis exequendi. Imperium
enim, ut supra vidimus, tria importat, seu ex tri-
plici actu coalescit, nempe ex motione, directio-
ne, & intimatione: primum habet à voluntate,
quae est primum movens quantum ad exerciti-
um; alia verò ab intellectu, ad quem pertinet
ordinare & loqui. Nam illae duae potentiae in su-
is operationibus se mutuo juvant: intellectus di-
rigit voluntatem, & illam determinat quan-
tum ad speciem actus; & voluntas movet & ap-
plicat intellectum, illumque determinat quan-
tum ad exercitium. Quod per mutuum coeci &
claudi auxilium, bellissime expessit Alcibiades in
hoc emblemate:

*Loripedem sublatum humeris fert lumine captus,
Et socii hac oculis munera retribuit.
Quo caret alterter, concursus hoc praestat uterque:
Mutuat ille oculos, mutuat ille pedes.*

* *
*

ARTICULUS IV.

*An ad omnes actus liberos voluntatis
supponatur rationis imperium?*

§. I.

Duplici conclusione difficultas resolvitur.

Dico primò, primum actum liberum volunta-
tis, qualis est simplex volitio vel intentio fi-
nis, non praesupponere rationis imperium. Est
contra Alvarem, Martinem, & alios, qui ad om-
nem actum liberum, etiam si sit prima volitio
finis, voluntate praerequiri rationis imperium.

Probatum primò ex D. Thoma hic art. 5. ubi
tertio loco sibi objicit, quod si ad omnem actum
voluntatis supponatur imperium, cum ad omne
imperium debeat praesupponi aliquis actus vo-
luntatis, sequitur quod datur processus in infinitum
& sic responderet. Cum imperium sit actus ra-
tionis, ille actus imperatur qui rationi subditur: pri-
mus autem voluntatis actus, ex rationis ordinatione non
est, sed ex instinctu naturae, aut superiorum causa, ut si-
pra dictum est (scilicet qu. 9. art. 4. ut notatur in
margine) & ideo non oportet quod in infinitum pro-
cedatur. Ubi nomine primi actus, non intelligit ali-
quem actum omnino naturalem & necessarium,
sed actum liberum quo primò aliquis incipit vel-
le finem, sive volitione simplici, sive intentione
efficaci; ut patet tum ex textu articuli ad quem
se remittit, in quo ponit exemplum, cum qui inci-
pit velle sanari, tum ex ratione quam adducit, nam
primus actus liberi voluntatis, non ex rationis de-
liberatione, sed ex speciali Dei dictamine & in-
stinctu procedit, ut ex eodem S. Doctore supra
ostendimus.

Probatum secundò: Imperium est actus pra-
dentiae, ut supra vidimus: Sed prudentia non
veritatur circa finem, sed solum circa media, ut
docet Aristoteles 6. Ethic. cap. 12. Ergo simplex
volitio vel intentio finis, non supponit rationis
imperium.

Confirmatur: Prudentia est praecipua co-
rum de quibus et ubi iacet & consiliatur, ut ex
Aristotele docet D. Thomas 1. p. quest. 22. art. 1.
ad 2. Consultatio autem non est de fine, sed tan-
tum de mediis, ut ostendimus disputatione pre-
cedenti: Ergo prudentia non est praecipua
actuum qui versantur circa finem.

Probatum tertio: Imperium est actus liber. a-
lii actus voluntatis qui ex ipso procedunt, liberi
esse non possent: Sed non potest esse liber, nisi
supponatur actum liberum voluntatis; à quo liber-
tatem participet: Ergo imperium necessariò a-
liquem actum liberum voluntatis supponit, &
per consequens primus actus liber voluntatis,
non potest esse ex rationis imperio.

Respondent Adversarii negando Minorem:
nam licet imperium non supponatur actum libe-
rum, distinctum ab eo quem regulat, potest ta-
men participare libertatem ab eodem actu quem
imperat, interveniente inter utrumque actum
mutua causalitate.

Sed contra primò: D. Thomas loco supra re-
lato, ut vitet processum in infinitum inter actum
intellectus imperantem, & actum voluntatis
imperatum, recurrit ad hoc quod primus actus
volan-